

громадської безпеки України можна визначати як діяльність органів державної влади, зокрема, це Національна поліція України, яка спрямована на забезпечення громадського впорядкування, охорону та розвиток суспільних відносин, що виникають у сфері безпеки політичної, екологічної, соціальної безпеки України. Також треба зауважити, що адміністративно-правове регулювання сфери громадської безпеки України потребує подальшого дослідження і аналізу у напрямі пошуку шляхів удосконалення в цій сфері.

1. Даценко О. М. Адміністративно-правове регулювання нафтогазового комплексу. *VisegradJournalonHumanRights*. 2015. № 5/1. С. 24–30.
2. Миронець І. М. Адміністративно-правове регулювання будівельної діяльності в Україні : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 24 с.
3. Подоляка А. Громадський порядок: сутність, поняття та форми забезпечення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009.
4. Конституція України від 28.06.1996, редакція від 01.01.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Максим ТРОФИМЕНКО

здобувач вищої освіти

Науковий керівник:

Анатолій НАТОЧІЙ

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Застосування вогнепальної зброї поліцейським завжди має певні наслідки, оцінка яких залежить від реакції громадськості і владних інституцій. Саме тому досить актуальною є проблема реалізації чинного законодавства на всіх рівнях життєдіяльності суспільства, усвідомлення громадянами реальної можливості поліцейським застосувати вогнепальну зброю для попередження чи припинення протиправних дій на підставі пунктів статті 46 вищезгаданого закону. Зважаючи на це, можна поставити питання: як діяти в подібних ситуаціях працівнику Національної поліції України й яким чином треба удосконалити механізм нагляду за випадками застосування вогнепальної зброї в системі МВС України? На законодавчому рівні закріплено, що застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу. Цей припис зазначено у статті 46 Закону України «Про Національну поліцію».

Критичне ставлення до застосування вогнепальної зброї і спеціальних засобів, фізичної сили як заходів примусу, визначених законом, законсервувалося ще з радянських часів. У свідомості громадян залишилося деформоване сприйняття роботи поліції як явне перевищення повноважень, і будь-яке застосування ними заходів примусу є неправомірним і таким, що порушує конституційні права і свободи, а також законні інтереси людини та громадянина. Саме тому в такій державі має бути модернізований, оновлений до сучасних правових вимог і суспільних тенденцій правоохоронний орган – Національна поліція України.

Крок до вирішення актуальної проблеми є в механізмі контролю з боку контрольно-наглядових органів, які мають презюмувати правомірність дій поліцейського, якщо вони підкріплені відповідним пунктом чинного законодавства. Найчастіше трапляється так, що поліцейські правомірно застосовують вогнепальну зброю, але у підсумку несуть щонайменше дисциплінарну відповідальність за неправомірне заподіяння шкоди.

Поліцейський, уповноважений на носіння і зберігання, застосування і використання вогнепальної зброї, повинен знати норми чинного законодавства щодо застосування і використання у своїй діяльності найбільш суворого заходу примусу і знати норми Кримінального кодексу України, а також Закону України «Про Національну поліцію».

Вогнепальна зброя застосовується у виняткових випадках, які наведено у статті 46 Закону України «Про Національну поліцію», а саме:

- 1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї у разі загрози їхньому життю чи здоров'ю;
- 2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;
- 3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;
- 4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;
- 5) для затримання особи, яку застали під час учинення тяжкого або особливо тяжкого злочину й яка намагається втекти;
- 6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;
- 7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Не можна вважати за істину, що наведені сім підстав виняткових випадків є переліком винятків. Проте прийнятна для сучасної науки концепція про те, що подані підстави сформульовані у вигляді мети, для досягнення якої може бути застосована вогнепальна зброя. Наприклад, наявність нападу на інших осіб, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю, є підставою для застосування зброї. Проте вирішити питання про винятковість цієї події належить поліцейському. Це він робитиме у кожному випадку по-різному, зважаючи на власний юридичний і практичний досвід, ситуацію, що склалася, характер та інтенсивність суспільно небезпечного посягання, засоби і способи усунення небезпеки в інший спосіб, виправданий ризик.

Невиконання законної вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу і при цьому створення водієм загрози життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського є підставою для застосування вогнепальної зброї, але у виняткових випадках, і тільки поліцейському вирішувати, чи є ситуація, що склалася, винятковою.

Правомірність застосування вогнепальної зброї щоразу перевіряється органами прокуратури, які з'ясовують, чи були достатні підстави для застосування вогнепальної зброї і чи мала ситуація винятковий характер. У кожному конкретному випадку перевіріці підлягатимуть факти, чи була завдана шкода необхідною і достатньою в такій обстановці, чи припинення відповідного нападу неможливо було досягнути іншими засобами, чи мала подія винятковий характер.

Отже, наявність тільки підстав для застосування вогнепальної зброї, визначених у п. 4 і п. 6 статті 46 Закону України «Про Національну поліцію», без дотримання вимог, передбачених пунктами 7, 8 указанного Закону та ст. 36, 38 Кримінального кодексу України, не може бути визнана достатньою для правомірного застосування вогнепальної зброї. А також обов'язково контролюючими органами й органом правосуддя вирішується питання під час розгляду справи про винятковість випадку, що, власне, вирішує, поліцейський у конкретний час і у визначеному місці, зважаючи на характер правопорушення, конкретну ситуацію, а також індивідуальні особливості особи, яка вчинила правопорушення.

1. Конституція України : редакція від 21.02.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

2. Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 р. № 580. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Новицький Г. Пам'ятка співробітникам поліції «Щодо застосування вогнепальної зброї». Інформаційно-аналітичний центр Національної безпеки України. URL : <http://mediarnbo.org/2016/02/10/pam-yatka-spivrobitnikam-politsiyi-shhodo-zastosuvannya-vognepalnoyizbroyi/>.

4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.

5. Про судову практику у справах про необхідну оборону : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0001700-02>.